Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemon

Derginin ana sayfası: http://dergipark.gov.tr/anemon

Araştırma Makalesi ● Research Article

1952 Muş Depremi ve Bu Kapsamda Yapılan Yardımlar

1952 Mus Earthquake and Aids in This Scope

İrşad Sami Yuca [a,*]

[a] Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, 49250, Muş/ Türkiye
ORCID: 0000-0001-5797-3100

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:
Başvuru tarihi: 31 Mart 2020
Düzeltme tarihi: 01 Mayıs 2020
Kabul tarihi: 09 Mayıs 2020

Anahtar Kelimeler:
İslamofobi
Medeniyetler Çatışması
İslam ve Şiddet
İslam ve Batı

ÖZ

Türkiye bulunduğu coğrafya itibariyle deprem konusunda pek şanslı bir ülke sayılmamaktadır. Dünyanın jeolojik haritalarında belirlenmiş bazı riskli fay hatları Türkiye topraklarından geçmektedir. Dolaysıyla deprem veya yer sarsıntıları konusunda Türkiye her zaman bu durumlara karşı çok yönlü bir şekilde hazırlıklı olmalıdır. Devletin doğal afetlerle ilgili mercilerinin, toplumu deprem konusunda bilinçlendirmeye dönük eğitim, ilk yardım ve diğer programlarının olması öncelik taşımaktadır. Bu sürecin bir diğer safhası ise iktisadi gelişmeyi artırarak kentleşme, alt ve üst yapı biçimlerinin dayanıklılığını modern imar faaliyetleriyle sağlamaktır. Söz konusu iktisadi ve sosyo-kültürel geri kalmışlığın doğal afetler ile muhasebesinde toplumlar için ağır sonuçları olduğu tarihsel açıdan her zaman görülmüştür. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ve 1950'lere gelindiğinde Türkiye toplumunun gözle görülür bir iktisadi ve sosyal geri kalmışlığın merkezinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu geri kalmışlığın taşradaki vaziyeti daha karamsar bir boyuttadır. Türkiye toplumunun bu zaman zarfında deprem gibi yaşadığı bazı doğal afetlerin sonucunda ortaya çıkan tablo oldukça vahimdir. Türkiye'nin doğusunda, merkezden uzak ve az gelişmiş bir taşrası olan Muş vilayetinde 1950'lere gelindiğinde hayatın her sahasında benzer şekilde kentleşme, alt yapı, imar ve iktisadi sorunların bulunduğu bir gerçektir. Bu çalışmada, depremsellik özelliği yüksek bir yer olan Muş'ta 1952 yılında meydana gelen afetin yönetilme süreci ve sonuçları ele alınacaktır.

ARTICLE INFO

Article history:
Received 31 March 2020
Received in revised form 01 May 2020
Accepted August 09 May 2020

Keywords:
Islamophobia
Clash of Civilizations
Islam and Violence
Islam and West

ABSTRACT

Turkey, a country not considered so lucky in earthquake as its geography. Some risk identified fault lines in the Earth's geological map passes through the territory of Turkey. In Turkey, therefore, earthquakes or earthquakes should always be prepared in a versatile manner against this situation. It is a priority that the authorities of the state regarding natural disasters have training, first aid and other programs to raise awareness of the society on earthquakes. Another phase of this process is to increase the economic development and to ensure the durability of urbanization, infrastructure and superstructure forms with modern development activities. Historically, it has always been seen that the said economic and socio-cultural backwardness has severe consequences for societies in accounting for natural disasters. When the Ottomans to the Republic of Turkey in 1950 and the visibly society is understood that economic and social backwardness of the centre. The state of this backwardness in the provinces is more pessimistic. The picture that emerged as a result of some natural disasters such as earthquakes experienced during that time the people of Turkey are quite grave. Turkey's east, when decentralized and less developed provinces of Mus province in 1950, which likewise urbanization in every field of life, infrastructure, economic development and the fact that there is a problem. In this study, the management process and results of the disaster that took place in Mus, a place with high seismicity, in 1952 will be discussed.

1. Giriş

Tarih sahnesinde kuşkusuz en önemli özne insanoğludur. Yeryüzünün bu önemli ve kabiliyetli öznesi yani "insan", gerek ruhi/manevi/düşünsel ve gerekse fiziksel özelliklerinden dolayı her zaman dış etkenlerin tesirine açık bir varlıktır. Onun dış tesirlere açık olma hali, bilindik bir şekilde zamana ve mekâna bağlı olarak bazı keskin

* Sorumlu yazar/*Corresponding author*.
e-posta: s.yuca@alparslan.edu.tr

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2020 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır.
http://dx.doi.org/10.18506/anemon.712336

değişim ve dönüşümleri beraberinde doğurmaktadır. Netice itibariyle yeryüzünün bu ilginç hisli ve akıllı varlığı, dış etmenlerin yarattığı değişim ve dönüşümlerde bir özne olabilmenin gizemlerini de süreçle beraber öğrenmektedir. İnsanoğlunun öğrenme süreci bu nedenle nerdeyse hiç bitmez. Her birey öğrendikleriyle küresel düzeyde medeniyetin gelişimine eklenti/ler yaparak, görece katkısını sağlayarak tarihsel devamlılığı sağlamaktadır. Avrupai bir tarih okuması yaklaşımıyla, insanoğlu ilk mekânı olan mağarada öğrendiklerinden, karmaşık kent biçimlerini inşa etmeğe başladığı modern asırlara değin uzun ve destansı bir serüvenin de başat aktörüdür.

Tabi bu uzun yolculukta öznelerin karmaşık duygu ve akıl süreçlerinden kaynaklı yeni sosyo-kültürel/ekonomik ve siyasi tuhaflıklar da ortaya çıkmaktaydı. Örneğin toprağa geçişle başlayan yeni iktidar düzenleri, folklorik ve sosyolojik değişimler, dilsel-ırksal ve etnik ayrışmalar, süreklilik arz eden yeni iktisadi dönüşümler ve amansız mücadele biçimleri ile vukua gelen savaşlar ve devrimler. Bu süreçlerde insanoğlunun maddi kültür dünyası da önemli yeni şekiller almaktadır. Mesela köyler, kasabalar, şehirler ve buraların içini dolduran nice yeni araçlar ile insanoğlu küresel bir medeniyeti ya ufak ya da büyük farklarla inşa etmekle meşgul olmuştur.

Tarihsel süreç zamanla öznelerin kendi mikro kültürel hayatlarına karşı doğal bir rekabetlerini de meydana çıkarmıştır. Ancak bütün öznelerin amansız ortak düşmanları da vardır. Bu düşmanlar her yerde ve her zaman benzer tür ve dereceden kendilerini göstermekten hiç kaçınmamaktadır. İnsanın muazzam bir şekilde inşa etmeğe meşgul olduğu medeniyetinin en önemli düşmanları arasında ve ondan daha kuvvetli olan doğal afetlerin ta kendisidir. Yangınlar, seller, toprak kaymaları, fırtınalar, kuraklık, rüzgârlar, yağmur, kar, don, buz ve diğer birçok doğal affet ve gelişmelerin içerisinde depremlerin varlığı her zaman küresel düzeyde insanoğlunun imar ve nakşettiği medeniyetine nispi düzeyde imkân ve fayda sağladığı kadar yıkıcılığı ve yok ediciliği ile de etkisi daha büyük olmuştur.

İnsanoğlunun uzun uzadıya tarihinde depremin varlığı adeta realist bir durumdur. Onunla yaşamaya hem ruhi hem de fiziksel açıdan kimi zaman unutsa da hep kendini hazırlamaya çalışmıştır. Depremle yaşamak konusunda daha etkin mücadele bağlamında eğitsel ve bilimsel araştırmalarından da hiç vazgeçmedi. Onun yıkıcılığını, temelde bilinçli olmak kaidesiyle daha da azaltmak gayesiyle yeni hukuksal ve idari mevzuatlar oluşturarak onunla savaşmanın sınırlarını genişletmiştir. Ayrıca depremin onun maddi ve manevi medeniyeti üzerinde olabilecek yıkıcılığı en aza indirmek için gayretini tarih boyunca yükseltmiştir. Ancak bilgi ve teknoloji konularında gelişmenin bütün toplumlar tarafından arzu edilen bir düzeyde ilerlemenin sağlanmadığı da bir gerçektir. 19. ve 20. asırların korkunç modernleşme grafikleri arasında bütün toplumların aynı düzeylerde bulunmadığı bir gerçektir. Gelişmekte olan toplumlar bilginin mümkün olan gizemlerini keşfettikçe yeni önlemler ve imar tekniklerini kazanmaktaydılar. Bu sayede daha kuvvetli alt yapılar, mekânsal yapılar ve kullanışlı kentleri inşa etmekteydiler. Benzer iktisadi, siyasi ve eğitim başarılarını göstermeyen kimi bazı toplumlar ise bir doğal afet gerçeği olan depremin yıkıcılığı karşısında acizliğin ve yardıma muhtaç olmanın sembolü olarak tarihe geçmek zorunda kalmaktaydılar.

Osmanlı Devleti ve halefi Türkiye'nin 19. asırdan 20. asra doğru istatistiki veriler bağlamında ekonomik ve teknolojik gelişme ve ilerleme durumlarının pek de iç acı olmadığı kesindir. Bilhassa gelişme potansiyelinin, toplumsal ve iktisadi ilerlemenin yanı sıra kent, çevre ve buna bağlı yapılaşma başlıklarında çok yavaş bir değişim geçirilmiştir. Toplumsal hayattaki modernleşme veya ilerlemenin siyasi ve iktisadi istikrarının bir türlü sağlanamamasından dolayı arzu edilen çağdaş seviyeye erişmeyi de geciktirmekteydi. Bilhassa 20. asrın başlarından itibaren Avrupa kentleri daha modern yeniliklerle gelişimlerini sağlarken, Türkiye'nin şehir planları ve imar faaliyetleri ise ekonomik yetersizlikler, uzman azlığı ve gelenekselliğin etkisi altında tipik bir geri kalmışlık tablosunu resmetmekteydi. Cumhuriyet'in erken yıllarından başlayarak Anadolu taşrasında üretim ve iktisadi sorunların reformlara rağmen bir türlü kök salmış zorlukların aşılamamasından doğan yoksulluk-işsizlik ve altyapı sorunları gibi durumların eğitimsizlik ve mesleki teknik eksikliği ile birleşince kalifiye olmayan bir toplumun varlığında birçok sorunu beraberinde doğurmaktaydı (Cem, 2007: 246-249). Erken Cumhuriyet yıllarında böylesi bir toplumu tasvir eden Türkiye, deprem gibi doğal afetler karşısında ne kadar aciz olunacağını birçok defa tecrübe etmiştir.[1] Tabi böylesi bilgi ve teknik konularında zayıf kalmak, doğal afet süreçlerinde durumun üstesinden kısa vadede nasıl gelineceğini de zor kılmaktaydı.

Türkiye'nin 1950'lere varan genel toplumsal ve iktisadi durum pek de iç açıcı olmadığı gibi kentsel gelişmenin altyapı ve imar faaliyetleri gerek taşrada ve gerekse şehirlerde geleneksel düzeyde kaldığı somut bir gerçektir. Cumhuriyet rejiminin imar faaliyetlerinin yeni bir anlayışla ele aldığı söz konusu olsa da bu daha çok devletin ihtiyaç duyduğu binaları inşa etmek üzerine yoğunlaşmaktaydı (Geray vd., 1985: 2358-2374.; Keleş, 1998: 2332-2352).

Türkiye konumlandığı coğrafyada topraklarının gerek yer altı ve gerekse yer üstü fiziksel durumundan kaynaklı baz avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Özellikle deprem konusunda Türkiye'nin pek de şanslı bir coğrafyada olmadığı, yaşadığı depremlerden ve jeolojik verilerden anlaşılmaktadır (Sür, 1993; 53-68). Kıtaların kavşak noktasında olan Türkiye tektonik denen önemli fay hatalarının üzerinde bulunması ona deprem gerçeğini her zaman hissettirmiştir. Türkiye'nin sahip olduğu Anadolu ve Trakya topraklarının altında üç önemli ve canlı fay hattı geçmektedir. Bunlar Doğu, Batı ve Kuzey Anadolu fay hatlardır (Akça, 2019: 17-30). Fay hatları, Anadolu insanına belirli zamanlarda canlı olduklarını farklı şiddetlerle göstermişlerdir.

Bu çalışmada Türkiye'nin sosyal ve iktisadi gelişimin biraz hız kazandığı bir zaman aralığında vukuau gelen 1952 tarihli Muş depremi ilerleyen sayfalarda ele

[1] Türkiye'nin tarihsel açıdan depremlere maruz kalması ve bu süreçlerde yaşadığı can ve mal kayıpları hakkında bkz. *Türkiye'de Deprem Gerçeği ve TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Önerileri Oda Raporu*, Ankara, 2010. (Erişim Tarihi: 31 Nisan 2020), http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ee9b8f616afde72_ek.pdf

alınacaktır. 1952 yılında gerçekleşmiş olan Muş depreminin yıkıcılığı karşısında halkın yaşadıkları, yapılan yardımlar ve bu süre zarfında devletin resmi birimlerinin nasıl hareket ettiği çalışmanın aydınlatmaya çalışacağı asıl odak noktaları olacaktır.

2. 1950'li Yıllara Kadar Bir Taşra Vilayeti Olarak Muş'un Genel Durumu

Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Muş ili Ankara ve İstanbul gibi ana merkezlerden uzak ve az gelişmiş bir taşra vilayeti olarak belirmektedir. İklimsel yapısı oldukça karasal bir etkinin altında olup, yöre yeryüzü şekilleri yer yer düzlüklere sahip olmasına karşın genel itibariyle engebelidir. İlin genelinde iktisadi gelişim oransal olarak pek iç açıcı olmayıp, 1950'lere değin bir hayli geri kalmışlığın pençesinde olduğunu göstermektedir (Muş İl Yıllığı, 1967: 160-169).

İl genelinde tarım ve hayvancılık iktisadi üretimin ana makaslarını oluşturmasına karşın bu alanlarda takip edilen yol ve yöntemler halen geleneksel nitelikte olup önemli bir katma değerin oluşmasına ciddi oranlarda olanak sağlamamaktadır (Muş İl Yıllığı, 1967: 169). Muş'ta üretim ve üretim ilişkilerindeki zayıflık ve geleneksel ahvalden dolayı vilayet genelinde bir zenginleşmeyi ortaya çıkaramadığından dolayı sosyal ve kültürel hayat da bu faktörün altında şekillenirken imar, kentleşme ve alt yapı gibi başlıklarda bir hayli geri ve zayıf bir düzeyde kalmıştır.

Ankara merkezli Cumhuriyet hükümetlerinin 1950'lere kadar Muş'ta da kalkınma planları ve teşvik yaklaşımları olmuşsa da arzu edilen veriler bir türlü elde edilememiştir (Özalper, 2015: 512-528). Halkevi, okullaşma, milli bayramlar ve kültürel etkinlikler ile sosyal yapıyı canlandırmaya ve iyileştirmeye dönük yaklaşımları da murat edilen hedefleri kısa vadede gerçekleştirememiştir. Türkiye'nin bu yıllardaki temel iktisadi, toplumsal ve siyasi sorunlarının Muş gibi geri kalmış vilayetlerde günlük yaşamda ağır bir şekilde hissedilmesinin sonuçları bilhassa doğal afet süreçlerinde daha da artmaktaydı (Türkmen, 2019: 377-393.; Erdoğan, 2019: 513-537).

Eğitimin inançla ve terakki için arzu edilerek yapılması halinde, toplumsal bünyede etkilerinin kısa vadede gerçekleştiğini tarih örnekleriyle ortaya koymuştur. Eğitim kurumlarının yarattığı bilinç ve en önemli icraatı olan okuma yazmanın getirdiği yeni etkileşimleri kuşkusuz insanların bir arada bulunduğu kent, kasaba ve köy çehrelerine yeni kültürel, iktisadi, mimari ve diğer yapısal dönüşümleri hızlı bir şekilde etkilemekte ve de mühim bir düzeyde dönüştürmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kültürel ve iktisadi değişime yurt sathında önem verilmişse de bu uğraşların ülkenin batı bölgelerindeki şehir ve kasabalarında yoğunlaşmasının önüne geçilememiştir. Zamanla devlet bürokrasinin de Muş gibi geri kalmış vilayetlerin hem yapısal hem de kültürel başlıklardaki kalkınmasına karşın ilgisiz kalmışlardır.[2] Süreçle beraber kaderine terk edilmiş bir vilayet görüntüsüne bürünen bu yerlerin göç ve doğal afetler ile karşılaşılmasında yaşananlara hep beraber muhasebe edilmekteydi.

Muş ve hayatın devam ettiği kaza ve köylerinde 1950'lere varıldığında karamsar bir sosyo-ekonomik ve kültürel tablonun egemen olması, doğal afetlerle ile yüzleşildiğinde tablonun daha da ağırlaşmasına neden olmaktaydı. Eğitimin hem kurumsal hem de okuryazarlık noktasındaki eksikliğinden dolayı vilayetin iktisadi durumunun ve toplumsal bilincinin olumsuz etkilenmemesi imkânsızdı (Kaştan, 2019: 26-27). Bunun paralelinde vilayetin en önemli iktisadi faaliyetleri olan tarım ve hayvancılığın geleneksel üretim teknikleri ile yapılması, arzu edilebilecek bir zenginliği doğurmadığından şehir, kaza ve köylerin alt yapı, kentleşme ve imar yapılarının sorunlu ve kullanılan malzeme tipi itibariyle zayıf bir standartta kalmasına salık vermekteydi (Yuca, 2015: 79-95). Bilhassa bölgenin karasal ikliminden kaynaklı kışlarının sert ve karlı geçmesinin yanı sıra Muş'un, Anadolu'nun altından geçen riskli ve canlı bir fay hattı olan Kuzey Anadolu Fayı'nın başlangıcının üzerinde bulunuyor olması da vilayetin geneli için önemli sorunları beraberinde getirmekteydi.

3. Muş'un Depremselliği

İnsanların tarihsel süreç boyunca doğa ile olan münasebeti kuşkusuz çok yönlü ve karşılıklı olmuştur. Doğanın insanoğlunun medeniyet serüveninde ona muazzam toprak, taş, ağaç, su ve iklim gibi temel unsurlardan tutun da doğal ortamda bulunan diğer materyallerin birleştirilmesi ile geliştirilen yeni aletler ile görkemli bir medeniyet oluşturmuştur. Bu süreç gün geçemeden de devam etmektedir. Ancak doğanın sayısız imkân ve faydalarının yanında burada özellikle depremi vurgulamak yani yerin jeolojik hareketlenmelerinden kaynaklı olarak gerçekleşen sarsıntıların insanoğlunun medeniyet serüvenine yeni rotalar vermiştir (Altun, 2018: 1-15).

Depremler, yaşanılan mekânların yapısal özelliklerinin ve boyutlarının yanı sıra hukuki mevzuat, ilk yardım, tedavi, yardımlaşma, deprem ekipmanları ve sair diğer durumların zamanla ortaya çıkmasında ve de değişiminde büyük etkileri olmuştur. Toplumlar üzerinde yaşadıkları yeryüzü zeminin jeolojik hareketlenmelerine karşın özellikle modern zamanlarda eğitime dayalı güçlü bir bilinç ve bilimsel araştırmalara gün geçtikçe daha fazla ehemmiyet vermektedirler.

Muş ve çevresinin jeolojik yapısının ortaya koyduğu sonuçlar bakımından ve tarihte yaşanılan tecrübeler ışığında bu yörenin depremler konusunda pek de şanslı olmadığı görülmektedir.[3]

Birinci derecede tanımlanan bir deprem bölgesi içinde yer alan Muş ve ilçeleri riskli bir grupta kabul edilmektedir. Muş ve Van arasında yer alan coğrafya Kuzeybatı-Güneydoğu (Kuzey Anadolu) fay hattının üzerinde ve Bitlis fay kuşağının da hemen kuzeyinde bulunmaktadır (Aydın, Kadirov ve Acar, 2009: 178-185).

[2] İlgisizliğin nedenli bir gerecek olduğu bu çalışma kapsamında TBMM zabıt cerideleri incelenmiş ve dönemin başta Muş milletvekilleri olmak üzere diğer bölge milletvekillerince söz konusu 1952 depremini ve bu süreçte yaşanılan sıkıntıları Meclis genel kurulunun gündemine taşımadıkları saptanmıştır.

[3] İnşaat Mühendisleri Odası'nın (İMO) Türkiye genelinde deprem konusunda yaptıkları sınıflandırma için bkz. (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2020).
http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ff019c60caaf76b_ek.pdf?tipi=84&%20turu=X&sube=0

Jeolojik olarak yoğun ve riski yüksek bir bölgede olduğu kabul edilen Muş ve civarında birçok fay hatlarının varlığı söz konusudur. Tektonik depremlerin sıklıkla yaşandığı Muş ve civarında jeolojik özellikleri konusunda Işık vd. şunları dile getirmektedirler: "*Muş ve civarında önemli bazı tektonik unsurlar şu şekilde sıralanabilir; Malazgirt fayı, Muş bindirmesi, Varto fay zonu, birinci fay zonu, Karlıova Üçlü Birleşim Noktası ve Doğu Anadolu Fayı (DAF) Bingöl Segmenti ve Bulanık Fayı. Bu tektonik unsurların yanı sıra Muş iline yakın olan Bingöl, Bitlis, Erzurum ve Van illeri ve civarında bulunan tektonik unsurlar da Muş ilinin depremselliğine ayrı bir önem katmaktadır.*" (Işık, Bozkurt, ve Taşkın, 2017: 421-429).

Genel manada Türkiye ve özelde Muş'un depremsel özelliklerinin canlı ve aktif olduğu jeoloji ve coğrafya bilimciler tarafından her platformda dile getirmektedir. Bu bağlamda Dölek Muş'un depremselliği hakkında şunları ifade eder: "*Türkiye'de 1950 den 2008'e kadara olan sürede depremlerden etkilenen toplam afetzede sayısı 150.000'nin üzerindedir. Depremlerden etkilenen yerleşim yeri sayısı da 3942'dir. Türkiye her 35-40 yılda; yıkıcı bir depremden dolayı büyük yerleşim alanlarından birinin yerle bir olduğu tektonik olarak aktif bir coğrafyada yer alır. Muş ili deprem açısından oldukça aktif, birinci derecede deprem bölgesinde yer alır. Yer aldığı bölgede (Doğu Anadolu Bölgesi) ortalama 13 günde bir deprem yaşanmaktadır. Depremden en fazla etkilenen 10 il arasında yer alır. Depremden meydana gelen can kayıplarının sosyo-ekonomik koşullara bağlı olduğu gerçeği düşünüldüğünde, Türkiye'nin ekonomik anlamda en geri kalmış illerinden biri konumundaki ilde meydana gelecek orta şiddetteki depremlerin de can ve mal kayıplarına neden olması kaçınılmaz bir gerçektir."*(Dölek, 2014: 183-204).

Dölek'in bilimsel verilere dayanarak yaptığı değerlendirmesi tarihsel açıdan Muş ve civarında yaşanan depremlerin sıklığıyla da örtüşmektedir. Bu çalışmanın başta da belirtildiği üzere temel amacı jeoloji ve coğrafya ilimleri gibi depremleri inceleyen temel alan bilimlerinin literatürüne yeni bir şey kazandırmaktan ziyade tarih, sosyoloji ve kamu/siyaset dallarından hareketle disiplinlerarası bir perspektifle 1952 yılında Muş ve civarını etkileyen depremin ahirinde ortaya çıkan toplumsal ilişkileri, sosyal, iktisadi ve kültürel sonuçları analiz etmek olacaktır (Tanış, 2018: 61-66).

4. 1952 Muş Depremi

Tarihsel açıdan Muş'un 1950'lere değin sosyo-iktisadi ve kültürel düzeyinin ortaya koyduğu somut gerçeklikte deprem gibi bir doğal afetin yöre genelinde oluşturacağı sonuçlar dönemin yaşantısı için ağır olacağı aşikârdı. Ancak depremle yüzleşmenin en önemli sorunu maddi gelişmişliğin düşük bir seyirde kalmasının diğer alanlara etkileri daha fazla olacaktır. Deprem sorununa dönemin ulusal ve de lokal eğitim kurumlarının halkı bilinçlendirmek, ilk yardım ve müdahale konularında eğitim programlarının zayıf kalmakta olup, önemi yüksek bir anlayışla revize edilmesi gerekmekteydi. Neticede bu yıllarda halkın deprem ve diğer doğal afet süreçleri gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığında bilginin avantajlarıyla nasıl hareket etmesi gerektiğini bilmesinin yanı sıra maddi gelişmişliğinin faydalarını kullanabilmek konusunda da geri kalmış olduğu bir gerçekti.

Muş'un genel sosyal ve ekonomik gelişmişliğindeki geri kalmışlığının doğal afet süreçleriyle muhasebe edildiğinde tablonun ağırlığının nasıl olacağı pek uzak bir öngörü değildi. İşte tarihsel açıdan bu duruma bir örnek ise 1952 yıldan Muş ve civarında gerçekleşmiş olan depremle olmuştur (Atlı, 2019: 371). Tarihe 1952 Muş depremi olarak geçen sarsıntı, Kandilli Rasathanesi verilerine göre 4.7-4.9 arasında bir şiddette, 12 km derinliğe sahip olup saat 13.47'de vuku bulmuştur. Ayrıca rasathanenin resmi kayıtlarına depremin merkez üssü Akyazı-Adilcevaz/Bitlis olarak geçmiştir.[4]

3 Eylül 1952 tarihinde öğlen sırlarında vuku bulan depremin şiddeti deprem ölçümünde kritik bir eşik olan 5'in altında yani 4.7-4.9 arasında bir şiddette gerçekleşmiştir. Depremin gerçekleşmesinden kaynaklı Muş merkez başta olmak üzere Adilcevaz, Bulanık, Malazgirt ve Ahlat çevrelerinde de hissedilmiştir (Işık vd. 2012: 165).

Cumhuriyet arşivi kaynaklarına göre "1952 Muş Depremi" olarak adlandırılan yer sarsıntısının maddi zararları dönemin koşullarına göre yüksek olmuştur. Depremin daha fazla yıkım ve mal kayıplarına neden olduğu çevre ise Muş merkeze bağlı Sakavi (Mercimekkale) bucağı ve çevresi olmuştur. Bucağa bağlı Artet (Serinova), Şaşkan (Aydıngün), Akçan (Taşoluk), Kiravi (Şenova) köylerinde de önemli düzeyde ev ve ahır tipi meskenlerin yıkılmasından dolayı çeşitli yaralanmalar ve hayvan kayıpları gerçekleşmiştir (CCA., 30.10.120.850.22.2.).

Depremin etkilediği köylerde birçok meskenin ana yapı malzemesinin taş ve çamur gibi dayanıksız ve deprem gibi bir gerçeğin karşısında zayıf malzemenin kullanılmasından dolayı yıkım ve hasarların oranı yüksek olmuştur. Ancak ayakta duran yapıların çoğu ise gördükleri hasarlardan dolayı kullanılamaz hale gelmişlerdir. İktisadi anlamda tarım ve hayvancılıkla geçinen Muş çevresinin zayıf iktisadi durumundan doğan ve devlet desteğinin az bir oranda kaldığı bu dönemin Türkiye'sinde halkın barınmak amacıyla çamur ve taş gibi malzemelerden meskenler inşa etmeleri doğal bir sonuç olarak belirmektedir. Ancak hayatın bu normal gözüken formunun doğal afetler karşısında ne kadar güçsüz kaldığını 1952 yılında gerçekleşen depremle bir kez daha görülmüştür.

Muş ve civarında 17 Eylül 1952 tarihinde yer sarsıntılarının bir kez daha vuku bulmasından dolayı Akıncı bucağına bağlı Evran (Yağcılar) köyünde birçok ev ve ahır tarzındaki meskenler hasar görmüştür. Can kaybının olmamasına karşın bazı yaralanmalar ve hayvan kayıpları yaşanmıştır (CCA., 30.10.120.850.22.2.).

3 Eylül 1952 tarihinde yaşanan depremin ardından Muş Valiliği tarafından depremin etkilediği bu köylerde durum tespitine başlanılmıştır. Depremden zarar gören bucak ve bağlı köylerde mevcut durum hakkında İçişleri Bakanlığına 4 Eylül 1952 tarihinde "Muş Zelzelesi" başlığıyla bilgilendirici bir rapor sunulmuştur.

Muş Valiliğince olayın yaşandığı yerleşim birimlerinde gerçekleştirilen ilk tespitler şöyledir:

[4] Bilgi için Kandili Rasathanesi resmi internet sitesine bkz. (Erişim Tarihi: 03 Nisan 2020), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/zeqdb/

"*1. Vuku bulan zelzeleden Sakavi bucağının Akçan köyünde mevcut 98 hanenin hepsinin yıkıldığı, insan kaybı olmadığı, 5 kişinin hafif yaralanarak tedavilerinin yapıldığı. Aynı bucağa bağlı Artet köyünde 1 evle 1 ahırın yıkıldığı ve bazı evlerin duvarlarının çatladığı. Sakavi bucak merkezinde 10 evin yıkıldığı, birçok evlerin ve bu meyanda Bucak Müdürlüğü binasıyla Karakol binası duvarlarında tehlikeli çatlaklar olduğu.*

Varto ilçesinden hiçbir haber alınamadığı anlaşılmıştır.

2. Bilgi için Cumhurbaşkanlığı Genel Kâtipliğine, Başbakanlığa ve gereği için Bayındırlık, Tarım, Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlıklarına arz edilmiş. Kızılay Derneği genel merkezi başkanlığına yazılmıştır." (CCA., 30.10.120.850.22.7.)

Belgenin içeriğinden anlaşılacağı üzere 1952 yılında Muş'ta yaşanan depremin hemen ahirinde devlet birimleri organize olmuş ve zarar gören Sekavi ve Akıncı bucakları ile yakın çevrelerindeki köylere temasa geçilmiştir. Kısa bir süre içerisinde depremden etkilenen yaralılar tedavi altına alınmış ve evleri yıkılmış ve zarara görmüş ailelere Kızılay Cemiyeti ve Bayındırlık Bakanlığının organizasyonuyla çadırlar dağıtılmıştır. Tabi bu süre zarfında parasal destek şeklinde maddi olanaklarında oluşturulduğu anlaşılmaktadır (CCA., 30.10.120.850.22.7.).

Deprem bölgesinde yaşanan yıkımlar karşısında devlet birimlerinin yapıların inşası bağlamında herhangi bir desteğinin veya evleri yıkılan afetzedelere konut inşaatı bağlamında desteklerinin olduğu hakkında bilgiler arşiv kaynaklarında bahse konu olmamıştır.

Muş'ta yaşanılan bu depremde halkın resmi makamlardan beklentisi de tarihsel açıdan ehemmiyet taşımaktadır. Bu süre zarfında gelişen olaylar karşısında depremzedelerin duygu ve düşüncelerini anlatan ve bu süreci sağlıklı bir şekilde anlamamızı sağlayan mühim bir telgraf belgesi bulunmaktadır. Depremden daha fazla etkilenmiş olan Şaşkan köyünün muhtarı Halil Yıldız, Kıravi köyü muhtarı Murat Yılmaz ve Sekavi muhtarı Hayrullah Tırpan tarafından Başbakanlık makamına hitaben ortak bir telgraf yazılmıştır. Telgrafta kısaca deprem sürecinde yaşadıklarını ve taleplerini aktarmaya çalışmışlardır. Telgraf 23 Eylül 1952 tarihli olup üç metinden oluşmaktadır. İlk metinde muhtarlar depremin meydana geldiği 3 Eylül'den bu yana yaşadıkları hakkında şunları dile getirmişlerdir: "*Efradı ailemiz gündüzün sıcağında ve gecenin soğuğunda hastalanmış bulunmaktadır. Afete maruz kaldığımız günden beri baba şefkatiyle aramızdan ayrılmayan Sayın Valimiz Zühtü Öner ve Bucak Müdürümüz İsa Koca bizleri teselli etmekte ve yaramıza merhem olmak istemekte iseler de maddi imkânsızlık dolayısıyla derdimize deva bulamıyorlar.*" (CCA., 30.10.120.850.22.4.).

Telgrafın ikinci metninde ise muhtarların deprem sonrasında yapılan yardımların niteliği hakkında şikâyetleri söz konusu olmuştur. Şikâyetlerini özellikle iktidara yeni gelmiş olan Demokrat Parti'ye yönelterek kendilerine güvenmelerine karşın halen arzu edilen niteliksel yardımların yapılmadığını beyan etmişlerdir. Kısaca şu ifadeleri dikkat çekici olmuştur: "*Bugüne kadar doksan çadır gönderilmiştir. Depremden hasar gören köylerimizdeki evlerin yekûnu ise 600 küsurdur. 600 haneye gönderilen doksan çadırın ne dereceye kadar ihtiyacı karşılayacağını takdir buyurusunuz. Demokrat iktidarının bizlerin elim günlerinde imdadımıza koşmasını ve gerekli yardımı esirgemeyeceğini beklerken ne yazık ki henüz yirmi günden beridir çadır ihtiyacımız dahi karşılanmamıştır.*" (CCA., 30.10.120.850.22.5.)

Başbakanlık makamına çekilen telgrafın üçüncü metninde ise muhtarlar yaklaşan kış koşullarının kendileri için birçok zorluğu barındırdığını ve acilen kendilerine çadır ve diğer ihtiyaç duyulan yardımların yapılmasını Başbakan'dan talep etmiştirler. İçinde bulundukları vaziyeti şu ifadelerle belirtmişler: "*Havalar soğumaya başlanmıştır. Efradı ailemiz dışarıda, hava tesirlerinden hastalanarak inlemektedirler. Mağduriyetimize son verilmek üzere derhal 500 çadırın gönderilmesi ve muktezi yardımın yapılmasını siz Sayın Başbakanımızdan sabırsızlıkla bekler ellerinizden öperiz.*" (CCA., 30.10.120.850.22.6.)

1950'lerde Türkiye'nin merkezden uzak ve az gelişmiş bir taşrasını temsil eden Muş'ta yaşanan 1952 depremi dolayısıyla ortaya çıkan doğal afet sürecinde yukarıda zikredilen telgrafın anlattıkları bağlamında birey/toplum-devlet ilişkilerinin nasıl olduğuna tarihsel açıdan bir nebze ışık tutmaktadır. Taşradaki devleti simgeleyen kurum ve kişilerin girişimlerine karşın az gelişmişliğin ve merkezden uzak olmanın dezavantajlarının yüksekliğinden kaynaklı olarak afetzedeler gerekli olan yardımı alamadıklarını sitemkâr bir şekilde devletin yüksek bir merci olan Başbakanlığa bir telgraf ile yansıtmışlardır. Dile getirdikleri sitemin yöneldiği yer ise ülkede yeni iş başı yapmış olan Demokrat Parti'nin Başbakanı'na olması bir hayli dikkat çekicidir. Bu telgraf bir kez daha Türk siyasal düzenin geleneksel açıdan merkezci bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir.

Ankara'nın depremden dolayı taşranın bu mağdur insanlarına Başbakanlık düzeyinde cevabı kısa sürede gerçekleşmiştir. Yani bir anlamda seslerini duyurabilmişlerdir. Başbakanlık Yazı İşleri ve Sicil Müdürlüğü muhtarların 23 Eylül 1952 tarihli telgrafını 3/15535 sayılı yazı ile işleme koymuştur. 24 Eylül 1952 tarihinde yani bir gün sonra ise telgrafın içeriğine bağlı olarak Başbakanlık'ta hazırlanan 26 Eylül 1952 tarihli ve 5/19-2776 evrak sayılı yazı ile Bayındırlık Bakanlığı'na ve Kızılay Cemiyet'ine sevk edilmiştir. Başbakanlık yazısında telgrafın içeriği kısaca özetlendikten sonra yazıda, talep edilen çadır ve diğer malzemenin incelenerek ifasının ve neticenin Başbakanlığa bildirilmesi istenilmiştir (CCA. 30.10.120.850.22.3.).

Telgrafın ortaya çıkardığı sonuçlar önemlidir. Dönemin Bayındırlık Bakanlığı 2 Ekim 1952 tarih ve 47-5 YS. 24977 numaralı ve "*Muş yersarsıntısı dolayısıyla yapılan yardımlar*" başlığını taşıyan yazı ile Başbakanlık makamına Muş'ta yaşanılan süreç ve yapılan yardımlar hakkında bilgi verilmiştir. Yazıda kısaca deprem sürecinde etkilenen bucak ve köyler zikredildikten sonra yapılan yardımlar hakkında şunlar ifade edilmiştir: *"(...) yersarsıntıları dolayısıyla meskenleri yıkılan ve hasara uğrayan vatandaşlara yardım olmak üzere Bakanlığımız bu yıl bütçesinin 792. "Yersarsıntısı ve diğer afetlerden zarar gören bölgelere yardım"" bölümündeki 16.350 liranın Muş Valiliği emrine gönderilmiş bulunduğumu saygılarımla arz ederim.*" (CCA., 30.120.850.22.2.)

Muş ve civarını etkileyen depremden etkilenen afetzedelere yapılan yardımların niteliği ve boyutu hakkında Başbakanlık Yazı İşleri ve Sicil Müdürlüğü tarafından 26 Eylül 1952 tarihli ve 3/5535 saylı yazı ile Kızılay Cemiyeti Umumi Merkez'inden bilgi talep edilmiştir. Cemiyet'in bu resmi talebe karşın 04 Ekim 1952 tarih ve 2898 saylı "Muş deprem felaketzedelerine yapılan yardım" başlıklı ilgili cevap yazısı Başbakanlık makamına hitaben olup yapılan yardımlar izah edilmiştir. Cemiyetin deprem bölgesine yaptığı yardımlar şu şekildedir: "*Cemiyetin deprem bölgesine yaptığı yardımlar şu şekildedir: "Muş ilinde son defa vuku bulan deprem dolaysıyla muhtaç vaziyete düşen vatandaşların acil ihtiyaçlarına sarf olunmak üzere Genel Merkezimizden 6.650 lira para yardımı yapıldığını, ayrıca açıkta kalan felaketzedelerin barındırılmaları için 150 adet çadır ve teferruatının Muş Şubemize gönderildiği derin saygılarımızla.*" (CCA., 30.10.120.850.22.1.)

Muş'ta yaşanan deprem dönemin ulusal basına da yansımıştır.[5] Akşam gazetesinde "*Muş'ta Zelzele: Köylerde Yüzden Fazla Ev Harap Oldu*" başlığıyla yapılan haberde yaşananlara kısaca şu ifadelerle yer verilmiştir: *"(...) Dün burada vuku bulan deprem, birkaç kişinin yararlanmasına ve hasara sebep olmuştur. Vali Zühtü Öner, deprem hakkında şu malumatı vermiştir. Deprem dolaysıyla Akçan köyünde mevcut 98 ev ağır hasara uğramış, beş kişi de hafif yaralanmıştır. Yaralılar tedavi altına alınmıştır. Akçan bucağı merkezi olan Sakavi köyünde de on ev yıkılmıştır. Artet köyünde bir ev bir ahırın damları çökmüş, birkaç evin de duvarları çatlamıştır. Hiçbir vatandaş açıkta bırakılmamıştır. Akçan bucağı bölgesinde deprem fasılları devam etmektedir.*" (Akşam, 5 Eylül 1952)

Depremin haber yapıldığı diğer ulusal gazeteler ise Vatan ve Milliyet olmuştur. "*Muş'ta Zelzele Oldu*" (Vatan, 5 Eylül 1952) ve "*Muş'taki Zelzele*" (Milliyet, 6 Eylül 1952) başlıklarıyla birer gün arayla deprem ve sonrasında gelişen olaylar hakkında gazetelerinde yer vermişlerdir. Her iki gazetenin konuyla alakalı havadis içeriklerinin boyutları genel olarak birbirine yakın olmuştur. Haberlerde 110 evin hasara uğradığını ve 5 kişinin de yaralandığını dile getirmişlerdir. Hayvan kayıplarının ve maddi zararların yaşandığı bölgede, sağlık ekiplerinin deprem bölgesinde sürekli hazır bulundurulduğu dile getirilmiştir.

5. Sonuç

İnsanoğlu tarihsel süreç boyunca yeryüzünde doğanın sundukları ile güçlü ve görkemli bir medeniyet oluşturmuştur. Zamanla insanların kendi aralarındaki ayrışmalarının çeşitli sonuçları medeniyeti üzerinde değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuş ya da gerilemesine ve yok olmasına sebep olmuştur. İnsanoğlu benzer bir durumu doğa ile olan münasebetinde de hep tecrübe etmiştir. Doğanın sınırsız imkânlar sunması yanında yıkıcı ve tahrip edici taraflarıyla da insanoğlunun medeniyet serüvenine zikzaklı bir grafik çizdirtmiştir.

Doğal afetler içerisinde kuşkusuz en korkunç olanlarından birini de depremler teşkil etmektedir. Deprem gerçeği ile asırlardır tecrübe kazanmış olan insan toplumları bu realiteye dayalı birçok maddi ve manevi terakkiler gerçekleştirmiştir. Ancak her toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimi oransal olarak birbirine yakın olmayınca bazı makro veya mikro çevredeki toplumların deprem ile tecrübeleri daha kötü bir seyirde izlemiştir.

Osmanlı'dan, Cumhuriyet'e ve 1950'lere gelindiğinde Anadolu toplumunun sosyal, kültürel, siyasi ve iktisadi geri kalmışlığı her alanda derinleşmişti. Cumhuriyet'e geçişle beraber bazı modernleşme hamlelerine karşın bu geri kalmışlık hali gündelik hayatın her unsuruna güçlü bir şekilde tesir etmekteydi. Anadolu'da geri kalmışlığın pençesindeki yaşantı, yerleşim birimleri ve yapılar depremler ile ciddi şekilde mukayese olduğunda, faturanın acı olduğu somut bir şekilde örnekleriyle anlaşılmaktadır. 1952 yılında ülkenin doğusunda ve geri kalmış bir taşrayı tasvir eden Muş'ta yaşanan depremde vuku bulan hasar ve kayıplar sosyal, siyasal, teknolojik ve iktisadi geri kalmışlıktan doğan yapının ne kadar aciz kaldığını bir kez daha göstermiştir. Taşra ve merkez bürokrasisinin afet süresince organize olup depremin yaşandığı çevreye müdahaleleri olmuşsa da imkânların kısıtlılığı halkın arzu ettiğini karşılayan bir cevap olmamıştır. Ayrıca depremin etkilediği köylerde kullanılan yapı malzemelerinin 20. asırda halen taş ve çamur gibi dayanaksız ve geleneksel bir yapılaşmayı temsil etmesinden kaynaklı hasarın boyutları daha da artmıştır. Sonuç olarak toplumların sosyal, iktisadi ve siyasi terakkilerinin toplumun bütününe yansıması gerekmektedir. Buna bağlı olarak alt ve üst yapı unsurlarının tümünde doğal afetlere hazır olacak şekilde değiştirmek gayesiyle yeteri maddi imkânın sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

[5] Depremin olduğu tarihlerde Muş'ta yerel basına dair herhangi bir örnek halen bulunmamaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Yuca. İ. S. (2016). "Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Basın Hayatı 1923-1960", *JASSS*, 43, 201-220.

Kaynakça

C. Cumhuriyet Arşivi:

CCA., 30.10.120.850.22.1.

CCA., 30.10.120.850.22.2.

CCA., 30.10.120.850.22.3.

CCA., 30.10.120.850.22.4.

CCA., 30.10.120.850.22.5.

CCA., 30.10.120.850.22.6.

CCA., 30.10.120.850.22.7.

Telif-Tetkik ve Süreli Yayınlar:

Akça, B., Akça, S. (2019). "Cumhuriyet Dönemi Muğla Vilayetinde Görülen Depremler (1923-1960)", *Turkish Studies Historical Analysis*, 14(1), 17-30.

Altun, F. (2018). "Afetlerin Ekonomik Ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme", *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.

Atlı, C. (2019). "1950-1970 Yıllarında Muş'ta Devlet Yatırımları", *Tarih Ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Atam Yayınları, Ankara, 361-375.

Aydın, U., Kadirov, A., Acar, A., (2009). "Muş Geniş-bant Deprem İstasyonu Verilerine Göre Doğu Anadolu'da Sismik Dalga Soğurulması*", S. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 178-185.

Cem, İ. (2007). *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi,* Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Dölek, İ. (2014). "Muş Depremleri (Eylül 2013) ve Muş İlinin Depremselliği", (Ed.) E. Çağlayan, *Makalelerle Muş*, MŞÜ Yayınları, Muş, 183-204.

Erdoğan, N. (2019). "Çok Partili Hayat Döneminde CHP'nin Muş İli Örgütlenmesi Ve Faaliyetleri", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 513-537.

Geray, C., Keleş, R., Yavuz, F., Harmancı, C. (1985). "Şehircilik", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, C. 9, İstanbul, 2358-2374.

Işık, E., Aydın, M. C., Bakış, A., Özlük, M. H. (2012). "Bitlis ve Civarındaki Faylar ve Bölgenin Depremselliği", BEÜ Fen Bilimleri Dergisi, 1(2), 153-169.

Işık, E., Bozkurt, N., Taşkın, V. (2017). "Muş İli Yapı Stoğunun Kanada Sismik Tarama Yöntemi ile İncelenmesi ve Bölgenin Depremselliği", *S. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 421-429.

Kaştan, Y. (2019). "Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Eğitimin Tarihi Gelişimi", *Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Atam Yayınları, Ankara, 25-42.

Keleş, R. (1998). "Cumhuriyet'in 75. Yılında Türkiye Kentleşmenin Neresinde", *Yeni Türkiye "Cumhuriyet"*, 3(23/24), 2332-2351.

Muş İl Yıllığı 1967, Muş Valiliği Yayınları, Bingöl Matbaası, Elazığ, 1968.

Özalper, M. (2015). "Birinci Meclis'te Muş Milletvekilleri ve Faaliyetleri 1920-1923", *The Journal of Academic Social Science*, 1(15), 512–528.

Sür, Ö. (1993). Özdoğan Sür, "Türkiye'nin Deprem Bölgeleri", *A.Ü. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 2, 53-69.

Tanış, C. (2018). "Osmanlı Arşiv Belgelerin 1903 Malazgirt Depremi", *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 61-66.

Türkmen, İ. (2019). "Kalkınmada Öncelikli Yöreler Çerçevesinde Muş'a Yapılan Kamu Harcamaları ve Yatırımlar (1963-1981)", *Tarih Ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Atam Yayınları, Ankara, 377-393.

Yuca, İ. S. (2015). "Cumhuriyetin Kent Modernleşmesine Bir Örnek: Vali Tevfik Sırrı Gür'ün Muş'taki Faaliyetleri (1937-1943)", *TİDSAD*, 2(4), 79-95.

Yuca. İ. S. (2016). "Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Basın Hayatı 1923-1960", *JASSS*, 43, 201-220.

İnşaat Mühendisleri Odası, (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2020). http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ff019c60caaf76b_ek.pdf?tipi=84&%20turu=X&sube=0

Kandilli Rasathanesi (Erişim Tarihi: 03 Nisan 2020), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/zeqdb/

Türkiye'de Deprem Gerçeği ve TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Önerileri Oda Raporu, Ankara, 2010. (Erişim Tarihi: 31 Nisan 2020), http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ee9b8f616afde72_ek.pdf

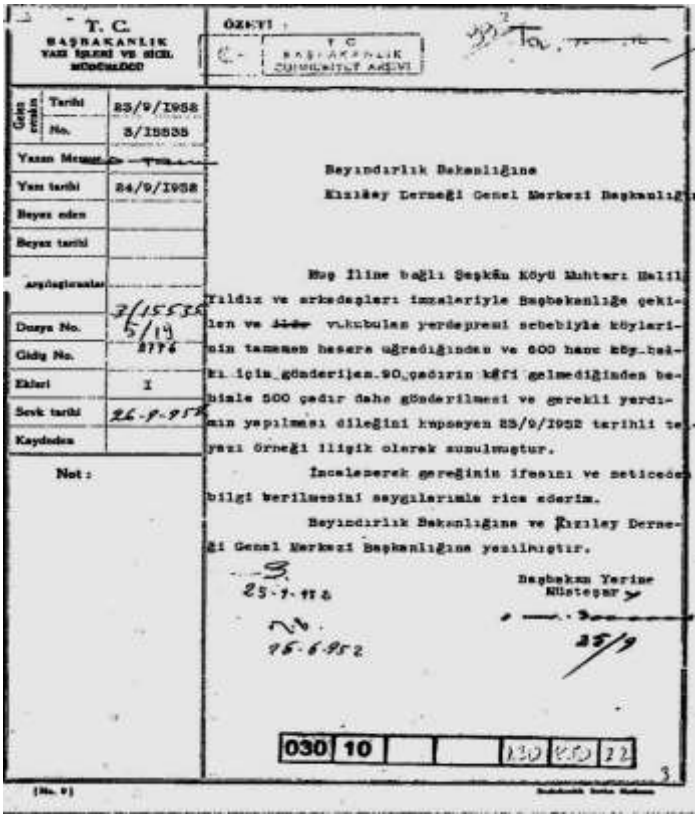
Akşam

Milliyet

Vatan

Ekler

Ek-1: 1952 Muş Depremi ile Bayındırlık Bakanlığının Bir Resmi Yazısı

T. C.
BAŞBAKANLIK
YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZETİ

T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

Giden evrakın	Tarihi: 23/9/1952
	No.: 3/15535
Yazan Memur	
Yazı tarihi	24/9/1952
Beyaz eden	
Beyaz tarihi	
Açıklamalar	
Dosya No.	3/15535 5/19
Gidiş No.	8776
Ekleri	I
Sevk tarihi	26-9-952
Kaydeden	

Not:

Bayındırlık Bakanlığına
Kızılay Derneği Genel Merkezi Başkanlığı

Muş İline bağlı Şeşkön Köyü Muhtarı Halil Yıldız ve arkadaşları imzalariyle Başbakanlığa çekilen ve ~~Lidar~~ vukubulan yerdepremi sebebiyle köylerinin tamamen hasara uğradığından ve 600 hane köy halkı için gönderilen 90 çadırın kâfi gelmediğinden bahisle 500 çadır daha gönderilmesi ve gerekli yardımın yapılması dileğini kapsayan 23/9/1952 tarihli telgraf örneği ilişik olarak sunulmuştur.

İncelenerek gereğinin ifasını ve neticeden bilgi verilmesini saygılarımla rica ederim.

Bayındırlık Bakanlığına ve Kızılay Derneği Genel Merkezi Başkanlığına yazılmıştır.

Başbakan Yerine
Müsteşar

25-9-952

26-6-952

25/9

030 10 120 850 22

Ek-2: "Muş'ta Zelzele Oldu", Vatan, 5 Eylül 1952.

Dış Politika
Amerikada
Muradele
Karışıyor
Yazan: E. T.

Son Haberler

DÜNYA Vaziyeti

Afrikada isyan hareketi başladı

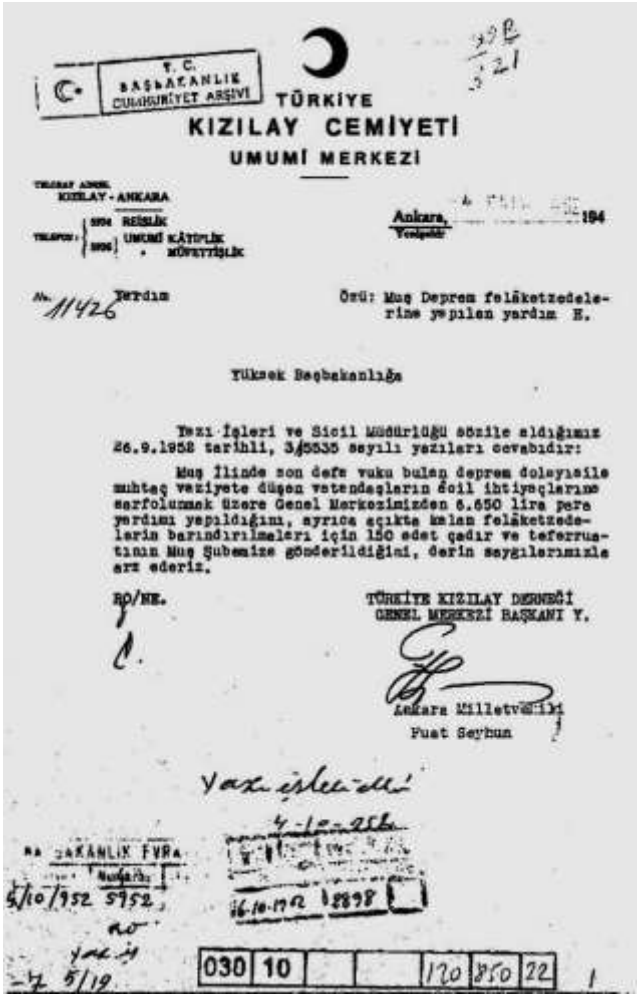
Afrikadaki ırk Meselesi, Birleşmiş Milletlere verilecek

G. Konseyinde Bir Sovyet teklifi

Kore meselesi B. Milletlerde

Mus'ta zelzele Oldu

Ek-3: Kızılay'ın Yaptığı Yardımları

T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

TÜRKİYE
KIZILAY CEMİYETİ
UMUMİ MERKEZİ

TELGRAF ADRESİ: KIZILAY - ANKARA
TELEFON: 5004 REİSLİK, 5005 UMUMİ KÂTİPLİK • MÜVEZZİLİK

Ankara, 194

No. 11426 Yardım

Özü: Muş Deprem felâketzedelerine yapılan yardım H.

Yüksek Başbakanlığa

Yazı İşleri ve Sicil Müdürlüğü sözile aldığımız 26.9.1952 tarihli, 3/15535 sayılı yazıları cevabıdır:

Muş İlinde son defa vuku bulan deprem dolayısile muhtaç vaziyete düşen vatandaşların acil ihtiyaçlarına sarfolunmak üzere Genel Merkezimizden 6.650 lira para yardımı yapıldığını, ayrıca açıkta kalan felâketzedelerin barındırılmaları için 150 adet çadır ve teferruatının Muş Şubemize gönderildiğini, derin saygılarımızla arz ederiz.

RO/NE.

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ
GENEL MERKEZİ BAŞKANI V.

Ankara Milletvekili
Fuat Seyhun

Yazı işleri müd.

BAŞBAKANLIK EVRAK

5/10/952 5952

16-10-952 8898

030 10 120 850 22

Ek-4: "Muş'ta Zelzele", Akşam, 5 Eylül 1952

AKŞAM 5 Eylül 1952

Muşta zelzele

Köylerde yüzden fazla ev harap oldu

Bu sene Amerikaya incir satılamıyacak

Amerikaya incir ithali resminin yükseltilmesi ihracatçılar arasında teessür uyandırdı

cinayeti